

Libris
G. CĂLINESCU

Respect pentru oameni și cărți

ENIGMA OTILIEI

Ediție îngrijită, prefață, repere critice
de prof. univ. Nicolae Mecu

CUPRINS

Prefață	5
Capitolul I	9
Capitolul II	25
Capitolul III	38
Capitolul IV	51
Capitolul V	61
Capitolul VI	69
Capitolul VII	86
Capitolul VIII	101
Capitolul IX	131
Capitolul X	147
Capitolul XI	162
Capitolul XII	182
Capitolul XIII	199

Capitolul XIV.....	218
Capitolul XV.....	242
Capitolul XVI.....	263
Capitolul XVII	280
Capitolul XVIII.....	312
Capitolul XIX.....	346
Capitolul XX	383
<i>Repere critice.....</i>	<i>420</i>

Într-o seară de la începutul lui iulie 1909, cu puțin înainte de orele zece, un Tânăr de vreo opt-sprezece-nouă-sprezece ani, îmbrăcat în uniformă de licean, intra în strada Antim, venind dinspre strada Sf. Apostoli cu un soi de valiză în mâna, nu prea mare, dar desigur foarte grea, fiindcă, obosit, o trecea des dintr-o mâna într-alta. Strada era pustie și întunecată și, în ciuda verii, în urma unor ploi generale, răcoroasă și foșnită ca o pădure. Într-adevăr, toate curțile și mai ales ograda bisericii erau pline de copaci bătrâni, ca de altfel toate curțile marelui sat ce era atunci capitala. Vântul scutura, după popasuri egale, coamele pomilor, făcând un tumult nevăzut, și numai întunecarea și reaprinderea unui lan de stele dădea trecătorului bănuiala că mari vârfuri de arbori se mișcau pe cer. Tânărul mergea atent de-a lungul zidurilor, scrutând, acolo unde lumina slabă a felinarelor îngăduia, numerele caselor. Uniforma neagră îi era strânsă bine pe talie ca un veșmânt militar, iar gulerul tare și foarte înalt și șapca umflată îi dădeau un aer bărbătesc și elegant. Fața îi era însă juvenilă și prelungă, aproape feminină din pricina șuvițelor mari de păr ce-i cădeau de sub șapcă, dar coloarea măslinie a obrazului și tăietura elinică a nasului corectau prinț-o notă voluntară întâia impresie. Din chipul dezorientat cum trecea de pe un trotuar pe altul în căutarea unui anume număr, se vedea că nu cunoștea casa pe care o căuta. Strada era pustie și lumea părea adormită, fiindcă lămpile de prin case erau stinse sau ascunse în mari globuri de sticlă mată, ca să nu dea căldură. În această obscuritate, strada avea un aspect vizual. Nici o casă nu era prea înaltă și aproape nici una nu avea cat superior. Însă varietatea cea mai neprezentată a arhitecturii (operă îndeobște a zidarilor italieni), mărimea neobișnuită a ferestrelor, în raport cu forma scundă a clădirilor, ciubucăria ridiculă prin grandoare, amestecul de frontoane grecești și chiar ogive, făcute însă din lemn vopsit, umezeala care dejghioca varul și uscăciunea care umfla lemnăria făcea din strada bucureșteană o caricatură în moloz a unei străzi italice. În apropierea mânăstirii și peste drum de ea, o casă cu ferestre înalte era încă luminată. În fața ei staționa o trăsură luxoasă cu doi cai albi, înlăuntrul căreia dormea,

cu capul în piept și cu hățurile în mâna, un birjar gros, înfășurat în tipicul veșmânt lung și încrețit de catifea. Tânărul ajunsese cu greaua lui valiză în chip de balercă în dreptul ei și, după oarecare examen, se opri lăsând puțin jos povara. Casa avea un singur cat, aşezat pe un parter scund ale cărui geamuri pătrate erau acoperite cu hârtie translucidă, imitând un vitraliu de catedrală. Partea de sus privea spre stradă, cu patru ferestre de o înălțime absurdă, formând în vârful lor câte o rozetă gotică, deși deasupra lor zidăria scotea tot atâtea mici frontoane clasice, sprijinite pe câte două mensole. Acoperișul cădea cu o străsină lată înspre stradă, rezemându-se pe mensole despărțite de casetoane, totul în cel mai antic stil, dar mensole, frontoane și case-toane erau vopsite cu un ulei cafeniu. Zidăria era crăpată și scorojită în foarte multe locuri și din crăpăturile dintre fațada casei și trotuar ieșeau îndrăzneț buruienele. Un grilaj înalt și greoi de fier, ruginit și căzut puțin pe spate, dovedea, pe dreapta, existența unei curți în care se zărea prin întuneric atâta frunziș și atâtea trunchiuri încât întinderea ei, deocamdată, nu se putea calcula, impresia trecătorului fiind totuși de pădure fără fund. Grilajul avusese o poartă mare cu două aripi, legată acum cu un lanț. O porțiță mai mică numai era deschisă, și pe aceea, luându-și sacul în mâna, intră Tânărul, după oarecare chibzuială. Ajungând în fața ușii de la intrare, el se codi să urce cele două trepte de piatră și porni spre fundul curții spre a vedea dacă putea da de cineva în odăile de serviciu. Acolo putu să-și dea seama că partea de din dos a casei avea o înălțime mai mare decât a restului, parter și cat formând două coridoare suprapuse cu geamlâc. Numai în catul de sus o lampă cu petrol ardea, restul mocnea în întuneric. Tânărul se întoarse spre intrarea din față și medită un mijloc de a-și vesti prezența. Însă nu văzu prin apropiere nici o sonerie, și a bătea în ușă i se păru, cum era și natural, o absurditate. Într-adevăr, ușa, de forma unei enorme ferestre gotice de lemn umflat și descheiat de căldură sau ploaie și bubos de vopsea cafenie, se întindea de la cele două trepte de piatră tocite în modul convexității până aproape sub străsină. Nici o perdea nu acoperea ochiurile de geam, pline de un praf străvechi, pe care se vedea bine urmele picăturilor de ploaie și a melcilor fără casă. Neavând alt chip de ales, Tânărul apăsa clanța moale și dădu să tragă ușa. Dar spre spaima lui, ușa cea uriașă se mișcă aproape de la sine, căzând spre el cu un scârțâit îngrozitor. Intimidat, așteptă ca lumea din casă, intrigată de zgromot, să năvălească jos, dar

nu se întâmplă nimic. Tânărul intră atunci înăuntru, încercând să închidă cât mai bine infernală ușă, și abia înăuntru făcu uimitoarea descoperire că mânerul de os al unui probabil clopoțel interior atârnă în sală. Dar nu îndrăzni să sune numai decât, într-atât îl miră anticamera. Ea era de o înălțime considerabilă, ocupând spațiul celor două caturi laolaltă. O scară de lemn cu două sușuri laterale forma un soi de piramidă, în vîrful căreia un Hermes de ipsos destul de grădios, o copie după un model clasic, dar vopsit detestabil cu vopsea cafenie, ținea în locul caduceului o lampă de petrol cu glob de sticlă în chipul unui astru. Lampa era stinsă, în schimb o altă lampă, plină de ciucuri de cristal, atârnată de înaltul tavan, lumina turbure încăperea. Ceea ce ar fi surprins aici ochiul unui estet era intenția de a executa grandiosul clasic în materiale atât de nepotrivite. Pereții, care, spre a corespunde intenției clasice a scării de lemn, ale cărei capete de jos erau sprijinite pe doi copii de stejar, adulterari donatelliene, ar fi trebuit să fie de marmură sau cel puțin de ștuc, erau grosolan tencuiti și zugrăviți cu șablonul și cu mâna, imitând picturile pompeiene și îndeosebi porfirul, prin naive stropituri verzi și roșii. Însă sistemul de perspective și festoane în loc să fie tratat pe întregul câmp al anticamerei, printr-o optică falsă de zugrav era tăiat în două secțiuni corespunzând fiecărui cat, indicând astfel în chip supărător lipsa de coheziune a planurilor. În sfârșit, tavanul imita prin zugrăveli casetoanele unui plafon roman. Acest sistem de decorație, precum și crăpăturile lungi și neregulate ale peretilor dădeau încăperii un aer de ruină și răceală. Tânărul, hotărându-se în fine, trase de mânerul clopoțelului. Atunci un fel de schelălit metalic răsună de sus ca-n niște spații mari și goale cu ecou rău. Trecu un timp chinuitor pentru necunoscutul de jos, apoi scara începu să scârțâie apăsat ca de o greutate extraordinară și cu o iritantă încetineală. Când provocatorul acestor grozave părăituri fu jos, Tânărul văzu mirat un omuleț subțire și puțin încovoiat. Capul îi era atins de o calviție totală și fața părea aproape spână și din cauza aceasta, pătrată. Buzele îi erau întoarse în afară și galbene de prea mult fumat, acoperind numai doi dinți vizibili, ca niște aşchii de os. Omul, a cărui vîrstă desigur înaintată rămânea totuși incertă, zâmbea cu cei doi dinți, clipind rar și moale, întocmai ca bufnițele supărate de o lumină bruscă, dar privind întrebător și vădit contrariat.

- Unchiul Costache? îndrăzni să deschidă gura Tânărul, pe urmă, intimidat, refăcă întrebarea: Aici șade d. Constantin Giorgiuveanu?

Bătrânul clipi moale din ochi, ca și când n-ar fi înțeles întrebarea, mișcă buzele, dar nu răsunse nimic.

- Eu sunt Felix - adăogă Tânărul, uimit de această primire - nepotul dumnealui.

Omul spân păru tot aşa de plăcădit de întrebare, clipi de câteva ori din ochi, bolborosi ceva, apoi cu un glas neașteptat de răgușit, aproape şoptit, duhnind a tutun, răsunse repede:

- Nu-nu-nu ştiu... nu-nu stă *nimeni* aici, nu cunosc...

Buimăcit, Tânărul stătu locului nemîşcat, aşteptând o revenire asupra tăgadei. Dar bătrânul, după ce-l privi clipind, cu acea deferență hotărâtă cu care îndemni pe un individ să plece, zise din fundul gâtlejului: „Bună seara!” și porni iarăși, în scărătături îngrozitoare, pe scară. Tânărul puse mâna automatic pe mânerul valizei și ieși amețit pe ușă gotică și apoi pe poarta ruginită, trecu prin fața muscalului, care sfărăcia mereu, și porni dezorientat înainte.

Uimirea liceanului va părea nu se poate mai îndreptățită dacă vom ști cine era. Se numea Felix Sima și sosise cu o oră mai înainte în București venind din Iași, unde fusese elev în clasa a VIII-a a Liceului Internat. Sfârșise liceul, trecând și examenul de capacitate, și acum venea în București la tutorele său, Costache Giurgiuveanu. Acest Giurgiuveanu, căruia obișnuia din familie a-i zice „unchiul”, era cununat al tatălui său, care murise de un an. Doctorul Iosif Sima, fost medic militar, apoi demisionat, nu mai avea de mult rude apropiate de sânge. Singura lui soră, soția lui Costache Giurgiuveanu, cel căutat, murise și ea de mult. Văduv el însuși de vreo zece ani, doctorul își ținuse băiatul mai mult în pensionate și în internate. După o lungă boală plăcădită, se stinse și el, cu satisfacția că copilul e mare și cu viitorul oarecum asigurat. În afară de un oarecare depozit în bani, doctorul lăsa lui Felix o casă cam veche, dar solidă și rentabilă în strada Lăpușneanu. Pentru administrarea acestor bunuri, fusese indicat ca tutor „unchiul Costache”, cununat-său. De un an de zile, Giurgiuveanu reprezenta pe Felix în raporturile cu școala, plătea taxele, semna în calitate de corespondent, iar Felix, la rândul lui, îi trimitea știri despre el. De altfel, relațiile acestea nu erau deloc pricinuite de simplă întâmplare a tutulei: „unchiul Costache” și „verișoara Otilia”, care trecea în genere drept fata lui Costache, fuseseră totdeauna numele cele mai pomenite din casa doctorului Sima și socotite ca simbol al rudeniei apropiate. Felix nu